

رسول پویان

طالبان و روزهای دشوار هرات

بخش نخست

توضیح

مردم ما وحشت و خشونت طالبان را با گوشت و پوست خود لمس، احساس و درک کرده اند. از خون پاک قربانیان بی دفاع در وجب وجب خاک میهن لاله های خونینی دمیده که پیام این ظلم و ستمگری را به نسل های آینده می رسانند. در باره طالبان زیاد نبشته شده است؛ اما در این نگاره فقط گوشه هایی از طرز حکومت استبدادی طالبان در عمل و به طور عینی در ولایت هرات به رشته نگارش درآمده است؛ بی شک که می تواند ماهیت واقعی این گروه را در عمل هویدا سازد.

مقدمه

از طالبان پدیده مبهم و پیچیده‌ی ساخته اند تا در راستای اهداف منطقه‌ای، بین‌المللی و داخلی خود بهتر از آنها استفاده کنند. تجارب تلخ نشان داده است که بار جنگ و ناامنی و بی‌ثبات‌سازی کشور توسط طالبان بیشتر از همه کمر مردم فقیر و مظلوم افغانستان را شکسته است. برای شناخت طالبان نیاز به درک و تحلیل استراتژیک منطقوی و بین‌المللی می‌باشد؛ زیرا ضرورت وجودی طالبان با اهداف استراتژیک منطقوی پاکستان، عربستان سعودی، بریتانیا، ایالات متحده آمریکا و هم پیمانان آنها گره خورده است.

در این نبشته مختصر به ابعاد بین‌المللی و منطقوی طالبان پرداخته نشده است؛ بلکه بیشتر به عملکرد واقعی و اجرایی طالبان در هرات اختصاص دارد. معلومات و مطالب این نوشته در زمان حکومت طالبان بر مبنای مشاهدات عینی نویسنده، مشاهدات عینی کسانی که در آن دوره زندگی می‌کردند،

مصاحبه با هراتیان و اخبار رادیو و روزنامه همان وقت استوار می‌باشد.

مطالب این اثر به مثابه مشتی نمونه خروار می‌تواند چهره واقعی طالبان و ماهیت حکومت استبدادی آنان را آشکار سازد. همچنان از لابلای معلومات متذکره می‌توان به مظلومیت و محرومیت مردم هرات در آن دوره پی برد. امیدوارم اثر حاضر بتواند ماهیت اصلی این گروه را برای خوانندگان روشن سازد و به مردم کشور آگاهی فشرده‌ای ارایه کند. در اخیر از خوانندگان محترم آرزومندم که از انتقادات و پیشنهادات سازنده خود دریغ نورزند.

ورود طالبان به شهر هرات

پس از شکست آخرین مقاومت قوای مشترک هرات و کابل در برابر هجوم برق آسای نیروهای طالبان در منطقه شاهیید ادرسکن زمینه ورود طالبان به شهر هرات فراهم شد. سران حکومت محلی هرات و هیئت بلند رتبه دولت برهان‌الدین ربانی بعد از متواری شدن قوای موصوف روحیه خود را از دست دادند. از شهر و مردم و امکانات وافر نظامی و اقتصادی دفاع نکردند؛ هزاران نیروی مسلح را بی‌سرنوشت رها کرده و به فکر نجات جان خود شدند. آنان در شب سه شنبه 14 سنبله 1374 خورشیدی به کشور ایران فرار کردند. طالبان بدون هیچ‌گونه مقاومتی وارد شهر شدند. فقط در پایان شب فیر گلوله‌هایی برای لحظاتی کوتاه سکوت را شکست.

سیمای عمومی شهره‌ری در روز سه شنبه نخستین روز ورود طالبان از قول شاهد عینی: ساعت هشت و نیم صبح بود که از منزلم واقع در پای مسجد جامع بزرگ هرات بیرون شدم و جهت دیدن اوضاع در سرک‌های شهر به گردش آغازیدم.

در مقابل قوماندانی امنیه برای نخستین بار چشم به چهره یک جنگجوی طالب که با منديل سیاه، پیراهن بلند و تنبان گشاد ملبس بود، افتاد. تویوتاهای مزین با مرمی‌های راکت خبر از حرکت نظامی جدید و جنگ سرعتمند دیگری می‌داد. دوره دسته‌های مسلح پیاده گرد و سنگ‌رنشین مجاهدین و تانک‌های سنگین و زیل‌های کند روسی به سر رسیده بود. طالب

راکت به دوش و شلاق به دست تویوتا سوار در حقیقت سنبل
نبردي تازه و مرحله جدیدی بود.

در مراکز حساس و مهم شهر تعدادی از این قوا مستقر شده
بودند. در کنار درب غند نظم جهادی که تا دیروز مرکز
فرماندهی نیروهای امنیتی و نظامی فعال شهر محسوب می‌شد و
هزاران نیروی مسلح در اختیار داشت، فقط یک نفر طالب
نوجوان نشسته بود و از مجاهدین مسلح سابق اثری دیده
نمی‌شد. در جنوب دفتر ولایت هرات به تعداد 20 نعش بی‌جان
نیروهای بی‌سرنوشت کابلی به روی زمین افتاده بودند که شب
هنگام حین ورود طلبه‌ها از نابلدی به قتل رسیده بودند.

مردم شهر هرات با حیرت و تعجب به بازارها ریخته و قوای
پراکنده و گرد زده طالبان را تماشا می‌کردند. از وقوع
بسیار سریع حوادث جاری گیج و منگ به نظر می‌آمدند. اگرچه
به غم شکست قوماندان‌های سابق نبوده و از حکومت مجاهدین
دل خوشی نداشتند؛ لیکن از قوای طالبان احساس بیگانگی
می‌کردند. شوخی کنان باهم می‌گفتند که چه گونه اردو و
پشتو یاد گیریم. قندهاری‌های ساکن شهر هری خوش و خندان
در جاده‌ها موتر دوانی می‌کردند و با طالبان همکاری
مستقیم داشتند.

بیشتر دوکان‌های بازار شهر بسته بود. بعد از چاشت دوکانی
را باز ندیدم. دیگرگاهان بازارها خلوت شده بود. مردم
بسیار خسته و افسرده معلوم می‌شدند. مثل این‌که اندکی به
خود آمده و به حال و آینده می‌اندیشیدند. از چهره‌های
خاکزده و رنجور شان هویدا بود که به آینده هیچ اعتمادی
ندارند. به نظر می‌آمد که از زیر ناودان بر خاسته و در
زیر شرشره نشسته اند. از صحبت با اقوام و خویشان چنین
بر می‌آمد که زنان و دختران تحصیل کرده از همه بیشتر
نگران بودند. در این روز هیچ نوع درگیری و ناامنی رخ
نداد. مردم هرات در یک نوع سکوت، ابهام و سردرگمی روز
را به شب رسانیدند.

در شهر آوازه بود که دو لب شاهراه هرات ادرسکن و
ادرسکن‌گرشک پر از اجساد کشته‌گان هراتی و کابلی است؛
آنان در جنگ با طالبان کشته شدند؛ کسی از ترس طالبان
جرئت جمع‌آوری و دفن این اجساد را ندارد. این سنگدلی و
بی‌رحمی طالبان در پایان روز بر ترس و نگرانی مردم بسی
افزوده بود.

آغاز حکومت طالبان در هرات

پس از ورود طالبان به شهر هرات نظم حکومت سابق به کلی بهم ریخته بود و در حدود 11 الی 12 هزار قوای مسلح قول اردو، قوای چهار زره دار، لوای سرحدی، غند نظم جهادی، فرقه هفده، قوماندانی امنیه و ماموریت‌های نواحی شهری به سبب فرار سران نظامی و حکومتی هرات متلاشی شده بودند.

در گام نخست شورای علمای هرات (که در زمان اسمعیل خان از وفادارترین و نزدیکترین کانون دینی به حکومت محلی این ولایت محسوب می‌شد و رئیس آن از مدافعان مجاهدین بود)، پیشتر از همه به استقبال طلبه‌ها شتافت و مولوی خداداد به نمایندگی از شورا، وفاداری خود را به طالبان اعلان نمود.

پالسی حکومت طالبان با صدور اطلاعیه‌های رادیویی به سمع مردم هرات رسانیده می‌شد. به تاریخ 15 برج سنبله 1374 اطلاعیه 6 ماده ای توسط شورای مشترک علمای هرات و طالبان از طریق رادیو هرات پخش شد که متن آن به شرح زیر است:

1. هیچ کس حق ندارد به طور انفرادی و هیئت به بهانه تهاشی (بازرسی) داخل منزل مردم شود.
2. هیچ کس حق ندارد بدون اجازه ولایت موثر شخصی کسی را بگیرد و اگر گرفته باشد باید دوباره به مالکش برگرداند.
3. مامورین و کارکنان دولتی مکلفیت دارند از اموال و دارائی اداره مربوطه خود توسط نوکریوال محافظت کنند.
4. امنیت شهر از طرف برادران طلبه کرام گرفته می‌شود و قابل تشویش و نگرانی نیست.
5. جزئی ترین مداخله به اموال شخصی و دولتی پیگرد شرعی دارد.
6. قیود شبگردی از ساعت 9 بجه شب تا ساعت 4 صبح برقرار است.

اطلاعية شوراي عالي طلبه ها : تمام معلمين و متعلمين ذكور مكاتب از روز پنجشنبه 16 برج سنبله 1374 برسر درس و تعليم خود حاضر شوند.

چنانكه از متن اعلاميه پيدااست، طالبان به طور رسمي زنان و دختران را از حق تعليم و تعلم در مكاتب محروم كردند. اين اطلاعيه قلوب زنان و دختران هراتي را كه به علم، معارف و تحصيل عشق ميورزيدند نه تنها شكست؛ بلكه تمام اميدهاي آنان را به يأس مبدل كرد.

ابلاغية شوراي نظامي طلبه ها : تمام كاركنان نظامي و ملكي روز پنجشنبه 16 برج سنبله بر سر وظائف خود حاضر شوند، در غير آن مطابق قانون با آنها برخورد مي شود.

اطلاعية طلبه هاي كرام و رياست محاكم

1. تمام مأمورين قضائي شهر و ولسواليها برسر وظائف خود حاضر شوند.
2. عارضين محترم از تقديم عرايض حقوقي خود الي 15 روز خودداري كنند.

ادامه دارد